

KRONIEK 2017

RIK VAN DAELE

16 02 17

De Beverse beeldhouwer, glazenier en oud-leraar Georges Staes overleed op 89-jarige leeftijd. Staes creëerde diverse Reynaertbeelden en enkele fraaie Reynaertglasramen, o.a. in de gemeentehuizen van Sint-Niklaas en Stekene.

18 02 17

Tijdens de vijftiende Herman Heyselezing sprak Yvan de Maesschalck, oud-leraar, poëziekenner, essayist en voorzitter van het Reynaertgenootschap over *De Reynaertfiguur als rolmodel?* Hij analyseerde het Reynaertbeeld van diverse onderzoekers en onderzocht nadien de strategieën die verklaren waarom de Reynaertfiguur nog steeds populair is. Vervolgens haalde Arnoud Heyse herinneringen op aan zijn broer Herman (1937-1992), vriend, medestichter en redacteur van *Tiecelijn* en voorzitter van d'EUZIE.

17 03 17

FOXIE! Het Sluwe Vosje van Leoš Janáček ging in het Muntpaleis (waar De Munt uitweek tijdens de verbouwing van het operagebouw) in Brussel in première in een regie van (modeontwerper) Christophe Coppens (Sint-Niklaas, °1969). De pers reageerde enthousiast: 'Coppens' lezing van Leoš Janáček's opera *Het Sluwe Vosje* is vinnig, fris en poëtisch.' (*BRUZZ*, 18 maart); 'Regisseur Christophe Coppens gaat in *Foxie!* recht naar die rauwe inhoud, naar het conflict tussen jongeren en volwassenen. [...] Métier te over ook bij dirigent Antonello Manacorda, die orkest, koor en solisten met vaste hand coördineert.' (*De Morgen*, 20 maart.)

24 03 17

In 2017 vierde Sint-Niklaas, thuisstad van het Reynaertgenootschap, haar 800-jarig bestaan. Omdat de parochie ontstond in de eeuw van *Van den vos Reynaerde* nam het Reynaertgenootschap enthousiast deel aan de viering met diverse manifestaties. Op een staalblauwe zonnige dag zakten 526 kinderen uit 27 klassen van de tweede graad van het basisonderwijs naar de grootste markt van het land af. Aan dit gebeuren ging een educatief traject vooraf met een ster-

ke inbreng van de leerlingen van de lerarenopleiding van de hogeschool Odisee uit Sint-Niklaas onder leiding van Hilde van den Bossche, die het verhaal in de deelnemende klassen gingen vertellen. Elke deelnemende klas uit het derde en vierde leerjaar kreeg een vak van een grote tangramvos toegewezen waarin een toebedeelde vossenscène met krijt werd ingekleurd. De leerlingen van het Forum Da Vinci onder leiding van Ilse Bats hadden de klastekeningen 's morgens uitvergroot op de markt getekend. Mijnheer Zee (alias Jan de Maeyer) was de peter van het project dat gecoördineerd werd door Hilde Reyniers. Melvin Vanderstylen, zaakvoerder van Pretty Fly uit Sint-Niklaas, fotografeerde het eindresultaat met een drone en zorgde daarmee voor een primeur. Het was de eerste keer dat een drone vanop de markt opsteeg. Nadien ontvingen de krijtvossen een echt vossendiploma.

01 04 17

Eén van de kamers van het Hulsterse museum De Vier Ambachten is reeds een aantal jaren gewijd aan Reynaert de vos. Omdat de beheerders vonden dat de vossenpresentatie voor verbetering vatbaar was, kreeg antiquaar Peter Everaers, lid van de raad van bestuur van het Reynaertgenootschap, de vraag een nieuwe inrichting te ontwerpen. De tentoonstellingsruimte werd helemaal leeggehaald en met een minimaal budget en met de materialen die voorhanden waren, werd een nieuwe en aantrekkelijke presentatie ontworpen die een duidelijk beeld geeft van Reynaerts belangrijkste streken. De verhaallijn werd de rode draad. Willem leidt de tentoonstelling uit met zijn wedervaren in het Land van Hulst. Het museum in de Steenstraat in Hulst is van april tot oktober dagelijks gratis te bezoeken van 14 tot 17 uur.

21 04 17

Het Reynaertgenootschap organiseerde samen met het Instituut voor de Letterkunde in de Nederlanden (ISLN) van de Universiteit Antwerpen, de Artesis-Plantijn Hogeschool (Conservatorium Antwerpen), het Liberaal Archief, de Erfgoedcel Waasland, de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience, de Bibliotheca Wasiana, WARP en de stad Sint-Niklaas in het Museumtheater van de Wase hoofdstad het internationale Reynaertcolloquium 'Metamorfofen van een literaire vos'. Wetenschappers uit drie landen presenteerden zes lezingen over diverse methodologische aspecten (Irmgard Fuchs (Zürich), Paul Wackers (Utrecht), Mike Kestemont/Wouter Haverals (Antwerpen)) en over de *Nachlebung* van het verhaal (Kris Humbeek over Gerard Walschap, Kevin

Absillis over Felix Timmermans en Jan Dewilde over de vos in de muziek (allen Antwerpen)). Tot slot vertolkten mezzosopraan Mit Taets en pianiste Hannah Aelvoet vossenfabels van Lodewijk De Vocht, Jacques Offenbach en Alexandre Bruneau. Vier van de lezingen werden ondertussen gepubliceerd in jaarboek 30, eentje is te vinden in dit jaarboek 31 van het Reynaertgenootschap.

23 04 17

Marcel Ryssen werd 90 en nam afscheid als voorzitter van het Reynaertgenootschap. Hij werd voorzitter van het Reynaertgenootschap bij de oprichting van de vereniging in 1988. Hij bleef bijna 30 jaar voorzitter van eerst de feitelijke vereniging Reynaert-Tiecelijn, vanaf 1993 de vzw Reynaertgenootschap. In die dertig jaar werden prachtige literaire bustochten en (stilte)wandelingen georganiseerd, net als de zittingen van de Orde van de Vossenstaart, 25 Herman Heyse-lezingen, diverse voorleesmarathons, bijscholingen en vele tientallen vertellingen voor iedereen, van kleuters tot senioren. Naast de 29 jaargangen van *Tiecelijn*, eerst als 'nieuwsbrief voor reynaerdofielen', vervolgens als driemaandelijks tijdschrift en later als jaarboek, publiceerde de vereniging diverse toeristische publicaties, hielp ze mee aan de totstandkoming van vertalingen en bewerkingen (de strip van De Roover-Ryssen), een cd-opname (*Marcel Ryssen vertelt Reynaert de Vos*) en organiseerde ze een internationale ex-libriswedstrijd (1995-1996) en een internationaal Reynaertcolloquium.

Yvan de Maesschalck (Wetteren, 1956) nam tijdens de algemene vergadering van maart 2017 de voorzittershamer over. Hij was net als zijn voorganger een tijdlang leraar in de Broederschool te Sint-Niklaas en is eveneens een fervent reiziger, een poëziekenner, een intens lezer en een eminent spreker. Hilde Reyniers, cultuurbeleidscoördinator van de gemeente Beveren en de stuwende kracht achter het project *800 Krijtvossen 800*, werd de nieuwe ondervoorzitter. Peter Everaers, antiquaar (Secundus) uit het Zeeuws-Vlaamse Ter Hole, trad toe tot de raad van bestuur.

21 05 17

Davidfonds Sint-Niklaas hernam de wandeling van het Reynaertgenootschap in de Fondatie van Boudelo nabij de Stekense Vaart in Sinaai. Gids Rita Robyn, die haar gidseneindwerk maakte over de 'Fondatie', de Boudeloabdij en de *Reynaert* nam de wandelaars mee voor een tocht waarin Reynaertfragmenten, stilte en kleine proeverijen (Lamfreyts honing) werden afgewisseld.

29 06 17

Het Reynaertverhaal was het uitgangspunt van een kunsttentoonstelling van WARP op twee locaties in het stadscentrum van Sint-Niklaas met werk van Stefan Balleux (BE), Clare Benson (US), Caroline Coolen (BE), Gert Cools (BE), verzameling Coppens (BE), Ronny Delrue (BE), J.W. von Goethe (DE), Tom Liekens (BE), Flup Marinus (BE), Tuur Marinus (BE), Gustaaf van de Woestyne (BE) en Lars von Trier (DK). Een trickster (uit het Engels: oplichter, bedrieger, schelm) is een archetypische figuur die dubbelzinnige eigenschappen heeft, een figuur die bewonderd kan worden om zijn betere en (soms) bovennatuurlijke eigenschappen, maar die door zijn slimheid anderzijds ook kans ziet onder de druk van de machtigen uit te komen. De expo verkende de aard van ambigue tricksterfiguren en concentreerde zich op inspirerende dierenfabels, de onmogelijke eenheid met de natuur, oordelen en veroordelen en de dubieuze kick van een tricksterbestaan.

De kick-off van de tentoonstelling had reeds plaatsgevonden op 5 juni met de lezing *Van Reynaert en Roa* door Rik van Daele. Tijdens de eigenlijke opening van *Tricksters* was het publiek getuige van de indrukwekkende performance *Still Animals* van Tuur Marinus, waarin de fotoboeken van E. Muybridge tot leven kwamen. Iconische fotoreeksen als de springende kat of de vliegende duif werden fysiek vertaald door naakte menselijke lichamen, die subtiel gemanipuleerd werden door gecamoufleerde performers.

13 07 17

Op het twaalfde colloquium van de International Reynard Society, dat van 13 tot 16 juli 2017 aan de Universiteit van Reading (nabij Londen) plaatsvond, waren (slechts) enkele Reynaertlezingen te horen. De openingslezing op 13 juli werd gehouden door de stichter en ondertussen de nestor van de Society, Kenneth Varty: 'A selective survey of visual representations of Reynardian literature and fox lore in the last two decades'. Op 14 juli sprak Irmgard Fuchs over 'Deux traditions orales de Reynaert en comparaison' en Julian Good behandelde 'The Further Adventures of Reynard the Fox'. Good gaf ook een plenaire lezing over zijn collectie reynaerdiana. Isabelle Godeby zocht 'Renart dans l'Amalgame Miroir du Monde – Somme le roi, traité catéchétique du début du XIVe siècle'. Tielcelijnredacteuren Paul Wackers ('Animals as image in medieval mirrors of sin') en Hans Rijns ('Esopic fables in beast epic. Plagiarism in the Middle Ages?') en -medewerkers Baudouin van den Abeele ('Texte et Image dans un manuscrit de fauconnerie: le 'Moamin'

de Vienne’) en Gert-Jan van Dijk (‘Meta-Aesopica. Opening Fables in Fable Collections from Antiquity to Modern Times’) namen eveneens deel aan deze internationale zomerbijeenkomst. De lezingen worden opgenomen in *Reinardus*, het jaarboek van de vereniging.

07 10 17

Naar aanleiding van de 800ste verjaardag van de stichting van Sint-Niklaas werd in het statige neogotische stadhuis de tentoonstelling ‘80 topstukken 1217-2017’ geopend. Drie van de 80 topstukken, die samen het DNA van de stad vormen, waren reynaerdiana. Een zeventiende-eeuws Antwerps Reynaert-kabinet uit het atelier van Hendrik van Soest, vijf van de Reynaertmaskers van het eerste Sint-Niklase Reynaertmassaspel uit 1973 en het glas-in-loodraam *Reinaert* van Georges Staes, dat precies 50 jaar geleden een plaats kreeg in het stadhuis n.a.v. de 750ste verjaardag van de parochie werden geselecteerd.

10 10 17

Archeologen van Erfpunt (de vroegere Archeologische Dienst Waasland) meldten in de lokale dagbladen een mysterieuze vondst van september 2017 in de Smisstraat van de Beverse deelgemeente Vrasene. Tijdens opgravingen werd een Romeinse nederzetting blootgelegd. Naast een intacte waterput troffen de archeologen een enorme voorraadpot aan die zo’n 2000 jaar geleden werd afgedekt door een ronde maalsteen. De pot werd teruggevonden in een gangenstelsel van wat ooit een vossenburcht moet zijn geweest. Het zette de archeologen aan tot een knipoog naar het Reynaertverhaal en Reynaerts Malpertuus.

13 10 17

Op een muur aan de oostkant van dorps huis Brandershole te Ter Hole, een lieflijke plek die sinds 2003 deel uitmaakt van de gemeente Hulst en daarvoor van Hontenisse, verscheen een grote zwart-wittekening van de ondertussen 85-jarige Wim de Cock, die de Tiecelijncovers maakte van de jaargangen 11 tot 20. De gekozen prent ‘Als de vos de passie preekt ...’ werd oorspronkelijk vervaardigd in opdracht van een Hulsters bankfiliaal. Op de afbeelding zie je in de verte o.a. de toren van de basiliek van Hulst, wat in dit geval de band van het dorpje met het stadje symboliseert en vooral aangeeft dat Reynaert ook ten noorden van Hulst zijn jachtgebied had. Zie ook p. 332 e.v.

14 10 17

In het kader van het voorzitterschap van het Intergemeentelijk Project Het land van Reynaert werden in Destelbergen tientallen Reynaertmanifestaties gehouden met een breed spectrum en veel aandacht voor het lokale culturele leven en participatie: een tentoonstelling, een daguitstap, wandelingen, een spektakel met de vier dorpsdichters, lezingen. Intrigerend was de manifestatie in DierenArtsenCentrum Malpertuus waar vos Reynaert een veilige haven werd geboden.

16 10 17

Beeldend kunstenaar Markus Bundervoet uit Zaffelare restaureerde het Reynaertstandbeeld van Firmin de Vos, dat in 1965 aan de kerk van Lochristi geplaatst werd. Het beeld was aangetast door de tand des tijds. Het monument schittert momenteel tijdens het voorzittersjaar van het IGP Het Land van Reynaert van Lochristi.

29 10 17

Het Reynaertgenootschap organiseerde zijn vierde stiltewandeling in het landschap van de Wase polders op de grens van Sint-Gillis-Waas en Meerdonk, waar misschien wel Kriekeputte uit de *Reynaert* lag. Aan bod kwamen het fraaie beeld 'Free Foxes' van Caroline Coolen, 'Reynaert moet hangen', *Dit is mijn hof* van Chris de Stoop, Panneweel, Kriekeputte en Kijkverdriet. De deelnemers werden ingewijd in de landschapsontwikkelingen gedurende vele eeuwen (een verhaal over krekken, wielen, turfonginning, ruilverkaveling, havenuitbreiding en windmolens) en in de literatuur over de streek. Een stuk van het traject werd in stilte afgelegd. Met de stiltetocht gaf het Reynaertgenootschap op de dag dat werd teruggekeerd naar het winteruur de deelnemers de mogelijkheid even terug te keren in en naar zichzelf. Na de tocht stond de jenever klaar.

08 11 17

De MOOC *Middelnerlands* staat online op <https://moocmnl.kantl.be/>. Deze Massive Open Online Course bevat educatieve filmpjes over de hoogtepunten uit onze middeleeuwse literatuur, zoals *Karel ende Elegast* en *Reinaert de vos*. De MOOC is een initiatief van de Universiteit Antwerpen en is online vrij toegankelijk voor scholieren, leerkrachten, studenten en een breed publiek van geïnteresseerden. Wouter Haverals, doctoraatstudent aan de Universi-

teit Antwerpen, was een van de drijvende krachten: 'Deze online-lessenreeks brengt de middeleeuwse literatuur helemaal tot leven. In twaalf gefilmde colleges, die elk bestaan uit een reeks korte dynamische kennisclips, worden de belangrijkste onderwerpen uit de Middelnederlandse literatuurgeschiedenis aangesneden.' De colleges kwamen tot stand door een intensieve samenwerking tussen experts van middeleeuwse letterkunde. In totaal werkten meer dan 35 experts uit Vlaanderen en Nederland aan de MOOC. 25 van hen namen plaats voor de camera om op bevlogen wijze te vertellen over de middeleeuwse auteurs en hun werk.

De MOOC *Middelnederlands* speelt in op recente ontwikkelingen in het onderwijs zoals blended learning, waarbij digitale media in het onderwijs worden ingezet. Het recente initiatief 'Universiteit van Vlaanderen' laat eveneens zien hoe internet, televisie en onderwijs samengaan. Al het materiaal bevindt zich in het publieke domein. MOOC *Middelnederlands* is gekoppeld aan een erg liberale licentie die het verder verspreiden van het materiaal enkel aanmoedigt.

17 11 17

Liesbeth van Wort schreef en illustreerde *Reinaert de vos, een smoelenboek van de dieren*, een aantrekkelijk en toegankelijk prentenboek voor alle leeftijden. Naast krachtige en vrolijke portretten van de Reynaertdieren schreef ze een ingekorte versie van het Middelnederlandse verhaal. Het prentenboek volgt het oude verhaal op de voet, maar mijdt de gruwelijkheden, zodat het ook voor jongere kinderen aantrekkelijk is. Zo komt het boekje tegemoet aan de vraag om het Reynaertverhaal ook voor kinderen te vertellen. Liesbeth van Wort werkte als freelancedacteur en vertaler en is als illustrator autodidact. De prenten zijn gemaakt in inkt en oliepastel.

19 11 17

Het Reynaertgenootschap presenteerde de jubileumeditie *Tiecelijn 30. Jaarboek 10 van het Reynaertgenootschap* in het Beverse waterburcht Cortewalle. Een mooie voorstelling in een gouden zaal met muziek, gebracht door gouden vingers op een gouden harp door Mathilde Wauters. Gastheer Johan Smet, schepen van Cultuur, heette het gezelschap welkom en em. professor Frank Willaert (UAntwerpen) hield de gelegenheidstoespraak over de vos in de *Walewein*. Naar aanleiding van de dertigste verjaardag van het Reynaertgenootschap ontvingen alle Tiecelijnabonnees een in Cortewalle voorgesteld exemplaar van *Vossensprongen*, een klein, uniek pareltje dat tot stand kwam dankzij de on-

dersteuning van de provincie Oost-Vlaanderen, de Erfgoedcel Waasland en het Intergemeentelijk Project Het Land van Reynaert. *Vossensprongen. Speuren naar Reynaert* is een literaire wandeling doorheen de voorbije eeuwen in Reynaertland, een speurtocht waarbij de auteurs de wandelaar – student, leraar, liefhebber, nieuwsgierige ... – meenemen langs een kronkelend pad van acht eeuwen Reynaertgeschiedenis. Elke pagina is een nieuwe halte waarbij de samenstellers de lezer-kijker uitnodigen even stil te staan en verder weg te zappen of te springen. *Vossensprongen* heeft weinig pretenties en is per definitie onvolledig. Bewust. Om stiekem mee te nemen in de binnenzak, de rugzak, de handtas, op reis, in de trein, op een bankje in het park, bij de avondsluiting ... Zomaar.

26 11 17

De Antwerpse Reynaertschrijftafel uit het atelier van Hendrik van Soest die door de stad Sint-Niklaas werd aangekocht in de vroege jaren 1970 en volgens de verkoopscatalogus uit de collectie van Victor Hugo kwam, werd in 2017 gerestaureerd door Isabel Osselaere, die de opleiding master Conservatie en Restauratie aan de Universiteit Antwerpen volgde. Zij schetste tijdens een lezing in de Stedelijke Musea van Sint-Niklaas de rijke cultuurhistorische context van het scribaan en besprak het boeiende restauratieproces. Rik van Daele zocht en vond zes andere gelijkaardige Reynaertmeubels. Hij bracht verslag uit van zijn zoektocht in de jaren tachtig en gaf het belang aan van deze fascinerende meubels voor het Reynaertonderzoek.

10 12 17

Destelbergen nam groots afscheid van het voorzitterschap van het Intergemeentelijk Project Het Land van Reynaert: fris, betrokken op de hele gemeenschap en met een kwaliteitsvolle toets. De zitting begon met de presentatie van een prachtig uitgegeven Reynaertvertaling van em. professor Georges de Schutter. Nadien brachten jeugdkoor Sam, Ventiel en Voice 2 lease de herneming van *Door de vos geplaaagd*, een muzikaal Reynaertverhaal van Koenraad de Smet. Het Reynaertverhaal van Georges de Schutter begon in Antwerpen, in 'eenen couden rime'. Jarenlang werkte de vast secretaris van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde aan een Reynaerttekst, die tot stand kwam op trein en bus tussen zijn woonplaats Destelbergen en zijn werkplek op de universitaire campus in Wilrijk. De tekst werd uitgegeven door de Heemkundige Kring De Oost-Oudburg met de steun van de gemeente Destelbergen,

erfgoedcel Viersprong en het Reynaertgenootschap. Het boek komt niet in het commerciële circuit. Steunende leden van het Reynaertgenootschap 2018 ontvangen het boek als cadeau bij de publicatie van jaarboek 31.

Deze kroniek, die zich vooral concentreert op manifestaties waarbij het Reynaertgenootschap en haar leden betrokken waren, werd samengesteld op basis van de berichten uit de e-brieven 2017 van het genootschap. Deze e-zines zijn beschikbaar op www.reynaertgenootschap.be/node/182. Daar vindt de lezer nog meer doorklikmogelijkheden naar diverse websites. Op de website van het Reynaertgenootschap is van enkele van deze manifestaties een fotoverslag te vinden.